ECLI:LV:AT:2023:1207.C30623620.33.S
Lieta Nr. C30623620, SKC-275/2023
Civillietu departaments

Latvijas Republikas Senāts
SPRIEDUMS
Rīgā 2023.gada 7.decembrī

Senāts šādā sastāvā: senatore referente Inta Lauka, senatori Kaspars Balodis un Ļubova Kušnire

rakstveida procesā izskatīja civillietu sakarā ar /pers. C/ kasācijas sūdzību par Rīgas apgabaltiesas 2022.gada 30.marta spriedumu /pers. D/ prasībā pret /pers. E/ un /pers. C/, ar trešajām personām Luminor Bank AS un zvērinātu tiesu izpildītāju Jāni Strižko, par mantas izslēgšanu no aprakstes akta un piedziņas atzīmes dzēšanu zemesgrāmatā.

Aprakstošā daļa

[1] Lietā konstatēti šādi apstākļi, par kuriem starp pusēm nepastāv strīds.

[1.1] /pers. D/ un /pers. E/ laulība reģistrēta /datums/. Laulības laikā 2008.gada 17.martā, pamatojoties uz 2008.gada 20.februārī noslēgto pirkuma līgumu, Rīgas pilsētas zemesgrāmatas nodalījumā Nr./numurs A/ nostiprinātas /pers. D/ īpašuma tiesības uz nekustamo īpašumu /adrese A/ (turpmāk arī – nekustamais īpašums), kas sastāv no dzīvokļa Nr./numurs/ 233,5 m^2 platībā un 2335/105210 kopīpašuma domājamām daļām no daudzdzīvokļu mājas.

[1.2] /pers. D/ un /pers. E/ 2018.gada 20.jūnijā noslēdza laulības līgumu par visas laulāto mantas šķirtību, par ko zvērināta notāre Zane Ernštreite taisījusi notariālu aktu (reģistra numurs 5776). Līgumslēdzēji vienojās, ka katrs laulātais var patstāvīgi iegūt, lietot un rīkoties ne vien ar viņam pirms laulības piederējušo mantu, bet arī laulības laikā iegādāto mantu neatkarīgi no otra laulātā. Visa manta, kas līdz laulības līguma noslēgšanai ir iegādāta laulības laikā, tostarp nekustamie īpašumi, ir tā laulātā atsevišķā manta, uz kura vārda tā reģistrēta.

Notariālajā aktā līgumslēdzējiem sniegts skaidrojums, ka laulības līgums stājas spēkā tā noslēgšanas brīdī, bet attiecībā pret trešajām personām attiecībā uz nekustamo īpašumu – ar tā ierakstīšanas brīdi zemesgrāmatās (laulības līguma paskaidrojumu daļas 5.punkts), savukārt /pers. D/ un /pers. E/ apliecinājuši, ka viņi ir sapratuši šī notariālā akta saturu un nozīmi, viņi to atzīst par pareizu un abpusēji izdevīgu, akts atbilst viņu gribai un viņi vēlas to noslēgt (laulības līguma 4.punkts).

[1.3] Minētais laulības līgums /datums/ierakstīts Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistra laulāto mantisko attiecību reģistrā (turpmāk arī – mantisko attiecību reģistrs), bet /datums/laikrakstā „Latvijas Vēstnesis" publicēts paziņojums par šāda ieraksta izdarīšanu.

Ieraksts par laulības līgumu Rīgas pilsētas zemesgrāmatas nodalījumā Nr./numurs A/ nav izdarīts.

[1.4] Zvērināts tiesu izpildītājs Jānis Strižko 2020.gada 20.martā paziņojis laulātajiem /pers. D/ un /pers. E/, ka viņa lietvedībā atrodas Rīgas rajona tiesas zemesgrāmatu nodaļas tiesneša 2019.gada 20.maija lēmums lietā Nr. 3?12/2027-19 par saistību bezstrīdus piespiedu izpildīšanu parāda 99 528,96 EUR piedziņai no /pers. E/ par labu /pers. C/. Paziņojumā norādīts, ka saskaņā ar Civilprocesa likuma 570.panta pirmo daļu un 600.panta trešo daļu piedziņa tiek vērsta uz /pers. E/ daļu laulāto kopīgajā mantā – nekustamo īpašumu /adrese A/, uz kuru īpašuma tiesības zemesgrāmatā nostiprinātas laulātajai /pers. D/.

[1.5] Pamatojoties uz zvērināta tiesu izpildītāja 2020.gada 6.marta nostiprinājuma lūgumu un Rīgas rajona tiesas zemesgrāmatu nodaļas 2019.gada 20.maija lēmumu, minētajā zemesgrāmatas nodalījumā ierakstīta piedziņas atzīme 99 528,96 EUR apmērā. Kā parādnieks norādīts /pers. E/, kā piedzinējs /pers. C/.

[2] /pers. D/, pamatojoties uz Civillikuma 89., 91., 99., 100., 994.pantu, 2020.gada 23.jūlijā cēla tiesā prasību pret /pers. E/ un /pers. C/, lūdzot izslēgt no mantas aprakstes akta un atsvabināt no piedziņas izpildu lietā Nr. /numurs/ nekustamo īpašumu /adrese A/, kā arī dzēst zemesgrāmatas nodalījumā Nr. /numurs A/ ierakstīto piedziņas atzīmi.

Prasības pieteikumā norādīts, ka pēc laulības līguma reģistrēšanas laulāto mantisko attiecību reģistrā un pēc paziņojuma publicēšanas laikrakstā „Latvijas Vēstnesis" prasītājas ieskatā pušu laulāto mantiskās attiecības bija sakārtotas. Prasītāju neviens neinformēja, ka laulības līgums pašiem līgumslēdzējiem jāieraksta zemesgrāmatā. Uzskatīja, tas tiek darīts automātiski pēc tam, kad Uzņēmumu reģistrs atbilstoši Ministru kabineta 2002.gada 3.septembra noteikumu Nr.403 „Laulāto mantisko attiecību reģistrācijas kārtība" (turpmāk arī – noteikumi Nr.403), kas bija spēkā līguma noslēgšanas laikā, 24.punktam paziņo zemesgrāmatu nodaļām par laulības līguma noslēgšanu.

[3] Ar Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas 2021.gada 18.jūnija spriedumu prasība apmierināta.

Tiesas spriedums pamatots ar šādiem motīviem.

[3.1] Ievērojot Civillikuma 115.panta otrajā daļā un Zemesgrāmatu likuma 1.pantā noteikto, kā arī faktu, ka nekustamais īpašums iegūts pēc laulības noslēgšanas, bet laulības līgums zemesgrāmatā nav ierakstīts, atzīstams, ka tiesu izpildītājam bija pamats vērsties ar lūgumu par piedziņas atzīmes ierakstīšanu zemesgrāmatā.

[3.2] Civillikuma 100.panta otrajā daļā noteikts, ja par viena laulātā parādiem vērsta piedziņa uz otra laulātā atsevišķo mantu, pēdējais var prasīt, lai šo mantu atsvabina no piedziņas. Līdz ar to fakts, ka atbilstoši Civillikuma 115.panta otrajai daļai zemesgrāmatā nav izdarīts ieraksts par atsevišķu mantu, vēl neliecina, ka nekustamais īpašums ir laulāto kopīga manta.

[3.3] Saistību, kuras nolemts nodot bezstrīdus piespiedu izpildīšanai ar Rīgas rajona tiesas zemesgrāmatu nodaļas tiesneša 2019.gada 20.maija lēmumu, pamatojoties uz kuru zvērināts tiesu izpildītājs Jānis Strižko ievedis izpildu lietu, rašanās laikā laulāto /pers. D/, /pers. E/ likumiskās mantiskās attiecības jau bija izbeigtas ar 2018.gada 20.jūnijā noslēgto laulības līgumu. Šī līguma noslēgšanas laikā nekustamais īpašums zemesgrāmatā bija nostiprināts uz prasītājas vārda.

[3.4] Atbilstoši noteikumu Nr.403 17. un 24.punktam Uzņēmumu reģistram bija pienākums darbdienas laikā paziņot zemesgrāmatu nodaļai par

laulības līguma noslēgšanu. No minēto noteikumu 24.punkta izriet, ka tikai gadījumā, ja nekustamais īpašums tiek iegūts pēc laulības līguma reģistrācijas, laulātajiem pašiem nepieciešams vērsties ar nostiprinājuma lūgumu, lai attiecīgajā zemesgrāmatas nodalījumā tiktu veikts ieraksts (piemetinājums) par atsevišķu mantu. Protams, arī pašiem laulātajiem, konstatējot, ka zemesgrāmatas nodalījumā nav veikts ieraksts (piemetinājums) par atsevišķu mantu, ir tiesības iesniegt nostiprinājuma lūgumu zemesgrāmatā.

[3.5] Prasītāja pierādījusi, ka nekustamais īpašums ir viņas atsevišķā manta, kas, pamatojoties uz Civillikuma 100.panta pirmo un otro daļu, Civilprocesa likuma 633.panta pirmo un otro daļu, izslēdzama no aprakstes akta, dzēšot piedziņas atzīmi zemesgrāmatā.

[4] Izskatījusi lietu sakarā ar /pers. C/ iesniegto apelācijas sūdzību, Rīgas apgabaltiesa, pievienodamās saskaņā ar Civilprocesa likuma 432.panta piekto daļu pirmās instances tiesas sprieduma motīviem, 2022.gada 30.martā nosprieda prasību apmierināt.

Apgabaltiesas spriedums papildus pamatots ar šādiem motīviem.

[4.1] Saskaņā ar laulības līgumu nekustamais īpašums ir prasītājas atsevišķā manta. Pienākuma uzlikšana laulātajam atbilstoši Civillikuma 91.panta otrajai daļai pierādīt nekustamā īpašuma piederību atsevišķajai mantai atvieto *ipso jure* tiesiskās sekas attiecībā uz trešajām personām. Laulāto kopīgās mantas prezumpcija darbojas līdz brīdim, kamēr laulātais nepierāda, ka tā ir viņa atsevišķā manta.

[4.2] Prasītāja un viņas laulātais no savas puses ir veikuši nepieciešamās darbības, lai laulības līgums tiktu ierakstīts publiskā reģistrā, proti, Uzņēmumu reģistra laulāto mantisko attiecību reģistrā. Par to darīts zināms trešajām personām, publicējot attiecīgu paziņojumu oficiālajā izdevumā „Latvijas Vēstnesis".

[4.3] Noteikumu Nr.403 24.punktā un Zemesgrāmatu likuma 56.^{3}pantā iekļautais regulējums apstiprina to, ka likumdevējs atbilstoši labas pārvaldības principam ir paredzējis informācijas apmaiņu starp valsts publiskajiem reģistriem, neuzliekot pienākumu laulātajiem pašiem vērsties ar nostiprinājuma lūgumu par attiecīga ieraksta veikšanu, ja netiek mainīts nekustamā īpašuma īpašnieks. Tas nozīmē, ka laulātajiem bija tiesības paļauties, ka valsts publiskie reģistri izpildīs paredzētās darbības, tostarp, par attiecīgā piemetinājuma izdarīšanu zemesgrāmatā uz prasītājas vārda ierakstītajam īpašumam. Zemesgrāmatu nodaļas funkcija nav uzkrāt no Uzņēmumu reģistra saņemtos paziņojumus, veidojot atsevišķu uzskaiti. Atsūtītā paziņojuma saturs atspoguļojas piemetinājuma atzīmes veidā pie nekustamā īpašuma.

[4.4] Darījums, uz kura pamata ir pieņemts lēmums par saistību bezstrīdus piespiedu izpildi, ir noslēgts pēc laulības līguma par mantas šķirtību reģistrēšanas mantisko attiecību reģistrā, kas apliecina nekustamā īpašuma atsevišķās mantas statusu un dod pamatu prasītājai lūgt atbrīvot viņas mantu no pienākuma atbildēt par laulātā parādu.

[5] Par minēto apelācijas instances tiesas sprieduma kasācijas sūdzību iesniedzis /pers. C/, lūdzot atcelt spriedumu, un nodot lietu jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesā.

Kasācijas sūdzība pamatota ar šādiem argumentiem.

[5.1] Tiesa, secinot, ka Uzņēmumu reģistra paziņojums zemesgrāmatu nodaļai par ieraksta izdarīšanu laulāto mantisko attiecību reģistrā ir pamats laulības līguma ierakstīšanai zemesgrāmatā, nepareizi iztulkojusi noteikumu Nr. 403 24.punktu un Zemesgrāmatu likuma 56.^{3} pantu.

[5.1.1] Atbilstoši noteikumu Nr.403 1.punktam Uzņēmumu reģistrs uztur laulāto mantisko attiecību reģistru un reģistrē laulāto mantiskās attiecības. Spriedumā nav norādīts likums vai kāds normatīvais akts, kas regulē Uzņēmuma reģistra paziņojuma, kas minēts Zemesgrāmatu likuma 56.^{3} pantā, parakstīšanas, iesniegšanas un saņemšanas kārtību zemesgrāmatu nodaļā. Šāds normatīvais akts tiesību avotos vispār nav atrodams. Arī noteikumi Nr.403 minēto kārtību nenosaka un nekonkretizē.

[5.1.2] No Zemesgrāmatu likuma 57.panta, 61.panta pirmās daļas, 63.panta, 64.panta un 77.panta 1.punkta izriet, ka pašiem laulātajiem ir pienākums iesniegt zemesgrāmatu nodaļā nostiprinājuma lūgumu, pievienojot tam arī laulības līgumu, kas dod pamatu izdarīt atzīmi par mantas statusu.

[5.2] Tiesa nepareizi piemērojusi Civillikuma 91.panta otro daļu, 110.panta pirmo daļu un 115.panta otro daļu. Minētās tiesību normas imperatīvi noteic, ka laulības līgumam piešķirams saistošs spēks pret trešajām personām tikai tad, ja laulības līgums ir ierakstīts laulāto mantisko attiecību reģistrā, bet par nekustamo mantu – arī zemesgrāmatās. Līdz ar to, lai 2018.gada 20.jūnijā noslēgtais laulības līgums iegūtu saistošu spēku pret kreditoru /pers. C/, un viņam tiktu liegta iespēja vērst piedziņu uz nekustamo īpašumu, laulības līgumam bija jābūt ierakstītam zemesgrāmatā, kas šajā gadījumā nav izdarīts.

[5.3] Tiesa pārkāpusi Civilprocesa likuma 5.panta sesto daļu, kas noteic, ka, piemērojot tiesību normas, tiesa ņem vērā judikatūru. Proti, tiesa nav ņēmusi vērā Senāta 2020.gada 29.aprīļa lēmumā lietā Nr. SKC-107/2020 un 2021gada 15. decembra lēmumā lietā Nr. SKC-1161/2021 paustās atziņas attiecībā uz kreditoru tiesībām gadījumos, kad zemesgrāmatā nav piemetinājuma par to, ka nekustamais īpašums ir laulātā atsevišķā manta.

[5.4] Tiesa pārkāpusi Civilprocesa likuma 189.panta trešo daļu, 190.panta pirmo un otro daļu, 426.panta pirmo daļu. Apelācijas instances tiesai ir pienākums izskatīt lietu apelācijas sūdzības apjomā pat tad, ja apelācijas instances tiesa saskaņā ar šā likuma 432.panta piekto daļu pievienojas zemākās instances tiesas sprieduma motivācijai.

Sprieduma motīvu daļa satur tikai viena argumenta analīzi. Tiesa atzina, ka prasītāja varēja paļauties uz Uzņēmumu reģistra informāciju zemesgrāmatu nodaļai par noslēgto laulības līgumu, uz kuras pamata zemesgrāmatas nodalījumā tiks veikts ieraksts.

Pārējiem apelācijas sūdzības argumentiem tiesa vērtējumu nav devusi, piemēram, spriedumā nav dota atbilde uz apelācijas sūdzības argumentu, ka atbilstoši Zemesgrāmatu likuma 1.pantā nostiprinātajam publiskās ticamības principam visiem, tātad arī /pers. D/ ilgstoši bija zināms, ka laulības līgums zemesgrāmatā nav ierakstīts. Tomēr prasītāja nav veikusi nekādas darbības, lai šo situāciju atrisinātu. Bez vērtējuma atstāts apelācijas sūdzībā norādītais, ka zvērināta notāre prasītāju ir informējusi par to, ka attiecībā pret trešajām personām laulības līgums attiecībā uz nekustamo īpašumu stājas spēkā ar tā ierakstīšanas brīdi zemesgrāmatās. Turklāt notariālā akta 4.punktā akta dalībnieki apstiprinājuši, ka viņi ir sapratuši šī notariālā akta saturu un nozīmi, viņi to atzīst par pareizu un abpusēji izdevīgu, ka akts atbilst viņu gribai un viņi vēlas to noslēgt.

[6] Sakarā ar kasācijas sūdzību zvērināts tiesu izpildītājs Jānis Strižko iesniedzis paskaidrojumus, argumentēti pamatojot, kādēļ kasācijas sūdzībā minētie iebildumi ir pamatoti, un šī sūdzība ir apmierināma.

Motīvu daļa

[7] Pārbaudījis sprieduma likumību attiecībā uz personu, kas to pārsūdzējusi, un attiecībā uz argumentiem, kas minēti kasācijas sūdzībā, kā to nosaka Civilprocesa likuma 473.panta pirmā daļa, Senāts atzīst, ka pārsūdzētais spriedums atceļams.

[8] Saskaņā ar Civillikuma 116.pantu laulības līgumā tā slēdzēji var laulāto likumisko mantisko attiecību (89. un turpm. p.) vietā noteikt visas laulāto mantas šķirtību (117. un turpm. p.) vai kopību (124. un turpm. p.).

Laulātie /pers. D/ un /pers. E/ notariālā kārtībā noslēguši laulības līgumu par visas laulāto mantas šķirtību. Šādā veidā atbilstoši Civillikuma 114.panta pirmajai daļai laulības laikā ir pārgrozītas laulāto mantiskās tiesības. Minētais līgums nav apstrīdēts, tas ir spēkā esošs, un līgumslēdzēji atzīst to par sev saistošu.

Apzinoties, ka laulības līgums kreditoriem ir saistošs tikai pēc tā ierakstīšanas zemesgrāmatā (Civillikuma 115.panta otrā daļa), /pers. D/, ceļot prasību par piedziņas atzīmes dzēšanu, norādījusi uz savu pārliecību, ka laulības līgums zemesgrāmatā bija ierakstāms, pamatojoties uz Uzņēmumu reģistra paziņojumu zemesgrāmatu nodaļai (sk. šā sprieduma 2.punktu), kas nav izdarīts.

Senāts konstatē, ka apmierinot prasību un atzīstot, ka nekustamais īpašums ir prasītājas atsevišķā manta, tiesa nepareizi iztulkojusi noteikumu Nr. 403 24.punktu un Zemesgrāmatu likuma 16.un 56.^{3} pantu, kā arī nepareizi piemērojusi Civillikuma 91.pantu un 115.panta otro daļu.

[9] Piedziņas atzīme, par kuras dzēšanu celta prasība, zemesgrāmatā tika ierakstīta pēc laulības līguma noslēgšanas, proti, laikā, kad laulāto likumisko mantisko attiecību vietā, nosakot visas laulāto mantas šķirtību, jau bija nodibinātas laulāto līgumiskās mantiskās attiecības, ko regulē Civillikuma 114. – 123.pants.

Civillikuma 115.panta otrā daļa noteic: lai laulības līgumiem piešķirtu saistošu spēku pret trešajām personām, tie ierakstāmi laulāto mantisko attiecību reģistrā un par nekustamo mantu – arī zemesgrāmatās. Kā redzams, likumdevējs nepārprotami noteicis, ka laulības līgumiem par nekustamu īpašumu saistošs spēks pret trešajām personām ir tikai gadījumā, ja tas ir ierakstīts divos publiskajos reģistros, proti, laulāto mantisko attiecību reģistrā, kuru ved Uzņēmumu reģistrs, un zemesgrāmatā. Abiem šiem publiski ticamajiem reģistriem attiecībā uz nekustamo īpašumu ir jābūt saskaņotiem, jo šādā veidā tiek nodrošināta stabila civiltiesiskās apgrozības vide.

Konkrētajā gadījumā /pers. D/ un /pers. E/ noslēgtais laulības līgums par visas laulāto mantas šķirtību ierakstīts tikai vienā no publiskajiem reģistriem – laulāto mantisko attiecību reģistrā, kas nozīmē, ka pret trešajām personām šim līgumam attiecībā uz nekustamo īpašumu nav saistoša spēka.

Norādītajos apstākļos pēc /pers. E/ parāda piedziņas procesa uzsākšanas piedziņas atzīmes ierakstīšanai zemesgrāmatā, lai gan laulības līgums bija noslēgts, nepastāvēja tiesiski šķēršļi, jo Zemesgrāmatu likuma 16.pantā minētie piemetinājumi nodalījumā nav ierakstīti, nekustamais īpašums pirkuma līguma rezultātā iegūts laulības laikā un zemesgrāmatā tas ierakstīts uz viena laulātā vārda.

[10] Zemesgrāmatu likuma 16.pants noteic, ka zemesgrāmatas nodalījuma otrās daļas pirmajā iedaļā norāda nekustamā īpašuma īpašnieku, norādot fiziskajai personai vārdu, uzvārdu, personas kodu, bet, ja tā ir laulībā, tad, ievērojot laulāto mantiskās attiecības, piemetina, ka nekustamais īpašums ir laulātā atsevišķa manta vai ka tas ietilpst laulāto mantas kopībā, vai arī ka laulātajiem ir visas mantas šķirtība (Civillikuma 91., 111., 117., 125. un 127.p.), bet juridiskajai personai – pilnu nosaukumu un nodokļu maksātāja kodu, kā arī skaitliski norādot īpašnieka daļas apmēru.

Līdz ar to izskatāmajā lietā viens no tiesību jautājumiem ir par to, vai Zemesgrāmatu likuma 16.pantā minētie ieraksti (piemetinājumi) zemesgrāmatas nodalījuma otrās daļas pirmajā iedaļā izdarāmi, pamatojoties tikai uz informāciju, ko Uzņēmumu reģistrs nosūta zemesgrāmatu nodaļai saskaņā ar Ministru kabineta 2002.gada 3.septembra noteikumu Nr. 403 „Laulāto mantisko attiecību reģistrācijas kārtība" 24.punktu (spēkā uz laulības līguma noslēgšanas brīdi) un saskaņā ar Zemesgrāmatu likuma 56.^{3} pantu.

Saskaņā ar Zemesgrāmatu likuma 41.panta otro daļu (likuma redakcijā uz laulības līguma noslēgšanas brīdi) zemesgrāmatas nodalījumā, izmantojot citu valsts informācijas sistēmu tiešsaistē saņemtu paziņojumu, izdara šādus grozījumus:

1) maina kadastra numuru vai kadastra apzīmējumu;

2) nemainot zemes gabala robežas, precizē zemes gabala platību un nekustamā īpašuma apgrūtinājumus atbilstoši Apgrūtināto teritoriju informācijas sistēmā reģistrējamām apgrūtinātām teritorijām saskaņā ar kadastrālās uzmērīšanas datiem;

3) precizē dzīvokļa īpašuma kā atsevišķa īpašuma kopējo platību, ja platības izmaiņas saskaņā ar Dzīvokļa īpašuma likumu neietekmē dzīvokļa īpašumā ietilpstošo kopīpašuma domājamo daļu un ja tas ir reģistrēts Nekustamā īpašuma valsts kadastra informācijas sistēmā (turpmāk – Kadastra informācijas sistēma);

4) pamatojoties uz pašvaldības privatizācijas komisijas vai akciju sabiedrības „Privatizācijas aģentūra" iesniegtu dokumentu par konstatētām neprecizitātēm, kas radušās dzīvojamās mājas domājamo daļu noteikšanā privatizācijas procesā, precizē dzīvokļu īpašumu sastāvā esošo kopīpašuma domājamo daļu apmēru, ja tas ir reģistrēts Kadastra informācijas sistēmā;

5) veic izmaiņas nekustamā īpašuma objekta adresē;

6) veic izmaiņas to fizisko personu identifikācijas datos, kurām piešķirts personas kods.

Kā redzams, likumā ir noteikts to grozījumu loks, kas zemesgrāmatas nodalījumā izdarāmi, pamatojoties uz citu valsts informācijas sistēmu tiešsaistē saņemtajiem paziņojumiem. Uzņēmumu reģistra paziņojumā iekļauto informāciju par laulības līguma noslēgšanu likumdevējs šajā sarakstā nav iekļāvis.

Uzņēmuma reģistra paziņojuma mērķis darīt zemesgrāmatu nodaļām pieejamas ziņas par visiem laulāto mantisko attiecību reģistrā izdarītajiem ierakstiem (nevis uz paziņojuma pamata veikt ierakstus zemesgrāmatās) atbilst arī šobrīd spēkā esošā likuma „Par Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistru" 18.^{28} panta otrajai daļai (*no 2021.gada 1.februāra minētais likums papildināts ar 8.^{2} nodaļu „Laulāto mantisko attiecību reģistra veikšana"*).

Kasācijas sūdzībā pamatoti norādīts, ka nostiprinājumi zemesgrāmatā izdarāmi, pamatojoties uz nostiprinājuma lūgumiem, kas iesniedzami un izskatāmi atbilstoši Zemesgrāmatu likuma ceturtajā nodaļā iekļautajām tiesību normām.

Līdz ar to nepareizs ir tiesas secinājums, ka atbilstoši noteikumu Nr.403 24.punktam Uzņēmumu reģistra nosūtītais paziņojums bija pietiekams pamats laulības līguma ierakstīšanai zemesgrāmatā un nostiprinājuma lūgums par to ir jāiesniedz tikai gadījumā, ja nekustamais īpašums tiek iegūts pēc laulības līguma reģistrācijas.

[11] Izšķirot strīdu, tiesa nepareizi piemērojusi Civillikuma 91.panta pirmās daļas 1.punktu, kļūdaini atzīstot, ka pēc laulības līguma par visas laulāto mantas šķirtību noslēgšanas zemesgrāmatā bija izdarāms ieraksts (piemetinājums) par laulātā atsevišķu mantu, kā arī secinot, ka pēc laulības līguma noslēgšanas nekustamam īpašumam ir atsevišķas mantas statuss.

Ieraksts (piemetinājums) par laulātā atsevišķu mantu ir izdarāms, pastāvot laulāto likumiskām mantiskām attiecībām, gadījumos, kad laulātie, neizbeidzot šo mantisko attiecību veidu, ir vienojušies par kādas mantas kā atsevišķas mantas statusu, noslēdzot par to līgumu. Attiecībā uz pārējo mantu, par kuru vienošanās nav noslēgta, pastāv laulāto kopīgās mantas prezumpcija. Līdz laulības līguma noslēgšanai, laulātie /pers. D/, /pers. E/ nav vienojušies par atsevišķās mantas statusa noteikšanu nekustamajam īpašumam /adrese A/.

Savukārt, noslēdzot laulības līgumu (Civillikuma 114., 115., 116.pants) par visas laulāto mantas šķirtību (Civillikuma 117.– 123.pants), līguma objekts ir visa abu laulāto manta, un likumisko mantisko attiecību režīms tiek izbeigts, nodibinot jaunu – laulāto līgumisko mantisko attiecību režīmu, kas konkrētajā gadījumā jau pastāvēja brīdī, kad zemesgrāmatā ierakstīta piedziņas atzīme, nodrošinot kreditora tiesību.

Pēc laulības līguma par visas laulāto mantas šķirtību noslēgšanas saskaņā ar Zemesgrāmatu likuma 16.pantu zemesgrāmatas nodalījuma otrās daļas pirmajā iedaļā tiek izdarīts ieraksts (piemetinājums), ka laulātajiem ir visas mantas šķirtība. Iesniedzot nostiprinājuma lūgumu, tam pievienojami Zemesgrāmatu likuma 61.panta pirmajā daļā minētie dokumenti (tostarp dokumenti, kas apliecina nostiprināmās tiesības, kā arī informācija par nodevas samaksu).

Ievērojot to, ka pēc laulības līguma par visas laulāto mantas šķirtību noslēgšanas pastāv laulāto līgumiskās mantiskās attiecības, ko prasītāja neapstrīd, spriedumā iepriekš minēto apsvērumu dēļ nav tiesiska pamata šo īpašumu atzīt par viņas atsevišķo mantu Civillikuma 91.panta, kas regulē laulāto likumiskās mantiskās attiecības, izpratnē.

Laulātie vienojušies, ka visa manta, kas līdz laulības līguma noslēgšanai ir iegādāta laulības laikā, tostarp nekustamie īpašumi, ir tā laulātā atsevišķā manta, uz kura vārda tā reģistrēta. Tomēr atbilstoši Civillikuma 115.panta otrajai daļai šī spēkā esošā vienošanās konkrētajā gadījumā nav saistoša trešajām personām, šajā gadījumā kreditoram, kura tiesība uz piedziņu nodrošināta, ierakstot piedziņas atzīmi zemesgrāmatā.

[12] No iepriekš norādītā secināms, ka materiālo tiesību normu nepareiza piemērošana novedusi pie lietas nepareizas izspriešanas, tādēļ spriedums ir atceļams, nododot lietu jaunai izskatīšanai Rīgas apgabaltiesā.

Atbilstoši Civilprocesa likuma 458.panta otrajai daļai atmaksājama drošības nauda personām, kuras to samaksājušas.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Civilprocesa likuma 474.panta 2.punktu, Senāts

nosprieda

Rīgas apgabaltiesas 2022.gada 30.marta spriedumu atcelt un lietu nodot jaunai izskatīšanai Rīgas apgabaltiesā;
atmaksāt /pers. C/ drošības naudu 300 EUR (trīs simti *euro*).

Spriedums nav pārsūdzams.

Senatore I. Lauka Senators K. Balodis Senatore Ļ. Kušnire